

УДК 342.9:346.7

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.2.66>

## ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

**Суржок Б.Г.,**

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового права,  
Національний університет біоресурсів і природокористування України  
ORCID: 0000-0002-9652-7354*

**Суржок Б.Г. Енергетична безпека України як об'єкт адміністративно-правового забезпечення.**

Встановлено, що одним із найважливіших викликів у сучасній світовій економіці є забезпечення енергетичної безпеки окремих країн та регіонів. У сучасному контексті ця безпека відіграє ключову роль у забезпеченні суверенітету, сприянні інноваціям та підвищенні конкурентоспроможності. Адже доступ до достатньої кількості енергії за доступними цінами є важливим для сприяння стабільному економічному та соціальному розвитку як в окремих країнах, так і в регіонах. Енергетична безпека є однією з трьох цілей енергетичної політики, поряд із доступністю та екологічною стійкістю. Разом з тим, незважаючи на різні заходи щодо збереження енергії, світовий попит на енергію продовжує зростати, що зумовлено зростанням населення та його життєвими потребами. Ця тенденція до зростання ще більше посилюється динамічним економічним зростанням у всьому світі та зміною потреб населення. Особливо гостро, зважаючи на виклики воєнного часу та масштабність військових дій, сьогодні постає питання забезпечення енергетичної безпеки України. Усе це підкреслює критичну важливість енергетичної безпеки передусім як об'єкта адміністративно-правового забезпечення, оскільки вона являє собою, серед іншого, стан захищеності життєво важливих «енергетичних інтересів» особистості, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Наголошується на тому, що адміністративно-правове забезпечення енергетичної безпеки України посідає ключове місце в системі забезпечення стабільності функціонування нашої держави, оскільки енергетичний сектор є основою економічної, соціальної та оборонної спроможності будь-якої країни. З'ясовано, що українське законодавство активно приділяє увагу питанню енергетичної безпеки. Водночас не останню роль тут виконують адміністративно-процесуальні механізми реалізації та регулювання. Пріоритетовано, що, попри численні законодавчі зміни, внесені в якості реагування на виклики воєнного часу, станом на сьогоднішній день адміністративно-правове забезпечення енергетичної безпеки України все ще потребує подальшого удосконалення. При цьому, обґрунтовано, що ефективне адміністративно-правове забезпечення енергетичної безпеки нашої держави потребує комплексного підходу та оновленого підходу до енергетичної політики.

**Ключові слова:** енергетична безпека, адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-процесуальний механізм регулювання, законодавство України, адміністративно-правова база, недоліки регулювання, перспективи удосконалення законодавства.

**Surzhok B.H. The energy security of Ukraine as an object of administrative and legal support.**

It has been established that one of the most important challenges in the modern world economy is ensuring the energy security of individual countries and regions. In the modern context, this security plays a key role in ensuring sovereignty, promoting innovation and increasing competitiveness. After all, access to a sufficient amount of energy at affordable prices is important for promoting stable economic and social development in both individual countries and regions. Energy security is one of the three goals of energy policy, along with accessibility and environmental sustainability. At the same time, despite various measures to save energy, global demand for energy continues to grow, which is due to population growth and its vital needs. This growth trend is further enhanced by dynamic economic growth around the world and changing population needs. The issue of ensuring the energy security of Ukraine is particularly acute today, given the challenges of wartime and the scale of military operations. All this emphasizes the critical importance of energy security, primarily as an object of administrative and legal support, since it represents, among other things, the state of protection of

vital “energy interests” of the individual, society, and the state from internal and external threats. It is emphasized that the administrative and legal support of Ukraine’s energy security occupies a key place in the system of ensuring the stability of the functioning of our state, since the energy sector is the basis of the economic, social, and defense capabilities of any country. It is found that Ukrainian legislation actively pays attention to the issue of energy security. At the same time, administrative and procedural mechanisms of implementation and regulation play an important role here. It is illustrated that, despite numerous legislative changes made in response to the challenges of wartime, as of today, the administrative and legal support of Ukraine’s energy security still needs further improvement. At the same time, it is substantiated that effective administrative and legal support for the energy security of our state requires a comprehensive approach and an updated approach to energy policy.

**Key words:** energy security, administrative and legal support, administrative and procedural mechanism of regulation, legislation of Ukraine, administrative and legal framework, shortcomings of regulation, prospects for improving legislation.

**Постановка проблеми.** Одним із найважливіших викликів у сучасній світовій економіці є забезпечення енергетичної безпеки окремих країн та регіонів. У сучасному контексті ця безпека відіграє ключову роль у забезпеченні суверенітету, сприянні інноваціям та підвищенні конкурентоспроможності. Адже доступ до достатньої кількості енергії за доступними цінами є важливим для сприяння стабільному економічному та соціальному розвитку як в окремих країнах, так і в регіонах. Енергетична безпека є однією з трьох цілей енергетичної політики, поряд із доступністю та екологічною стійкістю. Разом з тим, незважаючи на різні заходи щодо збереження енергії, світовий попит на енергію продовжує зростати, що зумовлено зростанням населення та його життєвими потребами. Ця тенденція до зростання ще більше посилюється динамічним економічним зростанням у всьому світі та зміною потреб населення. Особливо гостро, зважаючи на виклики воєнного часу та масштабність військових дій, сьогодні постає питання забезпечення енергетичної безпеки України. Усе це підкреслює критичну важливість енергетичної безпеки передусім як об’єкта адміністративно-правового забезпечення.

**Мета статті** – дослідити енергетичну безпеку України як об’єкт адміністративно-правового забезпечення.

**Стан опрацювання проблематики.** Питання енергетичної безпеки України неодноразово привертало увагу українських дослідників, серед яких: Т.О. Гуржій, Д.І. Двейрін, А.Ю. Демченко, А.А. Корольова, Д.А. Миколаєць, Б. Олійник, А.А. Цибка та багато інших. Утім, попри наявні напрацювання тематика енергетичної безпеки України все ще потребує подальшого дослідження, зокрема, через призму вивчення її як об’єкта адміністративно-правового забезпечення.

**Виклад основного матеріалу.** Адміністративно-правове забезпечення енергетичної безпеки України посідає ключове місце в системі забезпечення стабільності функціонування нашої держави, оскільки енергетичний сектор є основою економічної, соціальної та оборонної спроможності будь-якої країни. Адже «енергетична безпека – це стан захищеності життєво важливих «енергетичних інтересів» особистості, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує безперебійне задоволення споживачів економічно доступними паливно-енергетичними ресурсами прийнятної якості за нормальних умов й у надзвичайних ситуаціях» [1].

У контексті досліджуваного питання варто передусім відзначити, що адміністративно-правове забезпечення енергетичної безпеки України охоплює положення: законів України, чинних міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, прийнятих в межах їх повноважень і відповідно до Конституції України і законів України, а також рішень нормативного характеру центральних органів виконавчої влади, що стосуються визначеної сфери суспільних відносин. Зокрема, адміністративно-правове регулювання сфери енергетики в Українській державі безпосередньо здійснюють: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство енергетики України (далі – Міненерго), Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – державний Регулятор), Антимонопольний комітет, Аукціонний комітет, Державна інспекція енергетичного нагляду України та деякі інші [2, с. 143].

Як відомо, адміністративно-правове забезпечення відображає вплив держави на окремі суспільні відносини за допомогою прийняття відповідних юридичних норм, які приймаються з

урахуванням предмету впливу та методів, яких обрано для досягнення максимального ефекту [3, с. 204]. У процесі формування та реалізації державної політики у цій сфері саме принципи правового регулювання визначають зміст, межі та спрямованість впливу держави на енергетичні відносини. Вони становлять вихідні орієнтири, що забезпечують цілісність, структурованість та узгодженість нормативної діяльності органів влади. Фундаментальний характер принципів проявляється у тому, що вони передують нормам, визначають логіку їх формування та спрямовують механізми їх практичного застосування. Принципи, що закріплюються в енергетичному законодавстві, виконують функцію структуротворчих нормативних орієнтирів, які формують основу державної політики в електроенергетичній сфері. Вони визначають порядок взаємодії між суб'єктами енергетичного ринку, встановлюють вимоги до конкуренції, доступу до мереж, прозорості процедур, надійності системи та інтеграції з європейським енергетичним простором. Крім того, у сфері безпеки ці принципи відображають потребу забезпечення стійкості критичної інфраструктури, належного рівня моніторингу загроз, диверсифікації джерел та узгодженості політики з міжнародними стандартами. Їхня правова природа визначається поєднанням загальнотеоретичних правових ідей із специфічними вимогами енергетичної політики, що забезпечує цілісність і результативність правового регулювання [4, с. 33].

Водночас сутність адміністративно-правового забезпечення відносин у сфері енергетики, зважаючи на доктринальні напрацювання, можна розглядати крізь призму трьох аспектів:

1) управлінського – упорядкування виготовлення, розподіл та споживання енергії відповідно до державних інтересів (підтримання національної безпеки, реалізації державою соціальної функції), суспільних інтересів (стабільний розвиток усіх галузей економіки) інтересів фізичних та юридичних осіб (безперешкодна реалізація природних прав на охорону здоров'я, добробут, безпечне довкілля);

2) господарського – установа єдино дозволених правил ведення підприємницької діяльності у сфері вироблення та постачання енергетичних ресурсів, з метою запобігання недобросовісній конкуренції у цій сфері та порушенням прав споживачів;

3) екологічного – заохочення найбільш екологічних та безпечних для довкілля й населення способів виготовлення, розподілу та постачання енергії, шляхом установа правил й технологій її виготовлення, правил роботи на електростанціях, передбачення юридичної відповідальності за їх порушення та створення заходів контролю за дотриманням [5, с. 394-395].

Разом з тим, слід відзначити, що між 2022 та серединою 2024 року приблизно половина генеруючих потужностей країни була захоплена, пошкоджена або зруйнована, а також була зруйнована значна частина об'єктів передачі електроенергії. У зв'язку з цим назріла потреба прискорити розгортання децентралізованих джерел енергії – дахових сонячних панелей, малих вітрових турбін, акумуляторів та малих модульних газових турбін – які можуть частково компенсувати втрати централізованої генерації та зменшити ризик перебоїв у наступні зимові сезони. Усе це неабияк актуалізувало перехід національної енергетики на відновлювані джерела, що має якісно суттєві переваги, порівняно з використанням традиційних джерел енергії. Зокрема, до таких переваг українські дослідники відносять насамперед такі: по-перше, збереження невідновлюваних видів палива (перехід на відновлювану енергетику дозволяє подовжити/зберегти строк використання невідновлюваних джерел енергії); по-друге, відновлювана енергетика сприяє уповільненню зміни клімату та зменшенню кількості пов'язаних із цим несприятливих природних явищ [6].

Принагідно зауважимо, що з моменту проголошення незалежності Україна досягла помітних результатів у розвитку «зеленої» енергетики. У січні 2022 року Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України представило для громадського обговорення проєкт Національного плану дій із розвитку відновлюваної енергетики до 2030 року. Проте, після початку повномасштабного вторгнення, розв'язаного Росією проти України у лютому 2022 року, сектор відновлюваної енергетики опинився у стані серйозної невизначеності. Реагуючи на виклики у 2023 році парламентом було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» № 3220-IX [7], який запроваджує систему видачі гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел. Тобто відтепер виробники зможуть підтвердити статус зеленої електроенергії, а споживачі, зокрема європейські, зможуть переконатись, що придбана та використана ними електроенергія не призводила до додаткових викидів вуглекислого газу, і закрити свої зобов'язання щодо їх скорочення [8].

Як бачимо, українське законодавство активно приділяє увагу питанню енергетичної безпеки. При цьому, не останню роль тут виконують адміністративно-процесуальні механізми реалізації та регулювання. Їх система є комплексною і включає багато аспектів. Зокрема, у літературних джерелах [9, с. 18-19] пропонується поділити такі процедури на декілька груп:

1) Дозвільно-ліцензійні процедури, які є первинними і спрямовані на легалізацію створення об'єкта. Цей етап є найчастіше найбільш тривалим і розпочинається він з розробки проєкту та оцінки впливу на довкілля. Після цього необхідно отримати право власності або користування земельною ділянкою. Одним із найбільш складних процедур цього етапу є процедура приєднання до електричних мереж, порядок якої детально регламентується Кодексом систем передачі та Кодексом систем розподілу, затвердженими постановами НКРЕКП № 309 та № 310. Завершується етап, як правило, ліцензуванням виробництва електричної енергії НКРЕКП, якщо потужність об'єкта перевищує встановлені законодавством ліміти.

2) Процедури стимулювання та підтримки. Ці механізми створюють фінансові умови для залучення капіталу в галузь. Для великих проєктів це реалізується через аукціонний механізм, запроваджений Законом України «Про ринок електричної енергії» [10]. Так, Кабінет Міністрів України щорічно визначає квоти підтримки за типами ВДЕ. Учасники аукціону змагаються за право отримання державної підтримки шляхом запропонування найнижчої ціни продажу електроенергії. Переможець аукціону отримує право на укладення договору з Державним підприємством «Гарантований покупець» за вигашною ціною. Ця ціна є фіксованою на 20 років, забезпечуючи передбачуваність доходів.

3) Контрольно-наглядові процедури, які складають етап моніторингу та відповідності. Ці механізми забезпечують належну експлуатацію об'єктів та дотримання законодавства. До них відносять державний енергетичний нагляд, який здійснює Державна інспекція енергетичного нагляду України, що перевіряє дотримання технічних умов та безпеки [11]. Також, цей етап включає екологічний контроль, який здійснюють Органи екологічного нагляду до прикладу Державна екологічна інспекція України, які контролюють виконання вимог, визначених у висновку Оцінки впливу на довкілля відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [12].

Разом з тим, слід вказати, сучасний стан адміністративно-правового забезпечення енергетичної безпеки України не позбавлений недоліків, що з юридичної точки зору потребує відповідної реакції нормотворця, зокрема через закони та регуляторні механізми, що дозволяють: швидке введення в експлуатацію об'єктів відновлюваної енергетики зі спрощеними технічними та адміністративними процедурами; законодавчу підтримку децентралізованої генерації як частини національної безпеки; послідовно забезпечувати доступ до механізмів зберігання енергії та балансування на ринку електроенергії; інтегрувати гарантії походження для підтвердження «зеленості» виробленої енергії, а також забезпечити можливість торгівлі цими гарантіями як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях [14, с. 44]. Зазначене, у свою чергу, потребує чітких напрямів оновлення адміністративно-правової бази: по-перше, формування єдиної рамки енергетичної політики з визначеними цілями, індикаторами та відповідальністю; по-друге, законодавчого закріплення процедур стратегічного планування, управління резервами та кризових протоколів; по-третє, розмежування повноважень і налагодження міжвідомчої координації між державними органами, енергетичним регулятором і операторами енергетичних мереж; по-четверте, посилення інституційної незалежності регулятора й забезпечення доступу органів нагляду до якісних даних; по-п'яте, оновлення адміністративної відповідальності [13, с. 243].

**Висновки.** Підсумовуючи можна зазначити наступне. Енергетична безпека є однією з трьох цілей енергетичної політики, поряд із доступністю та екологічною стійкістю. Разом з тим, незважаючи на різні заходи щодо збереження енергії, світовий попит на енергію продовжує зростати, що зумовлено зростанням населення та його життєвими потребами. Ця тенденція до зростання ще більше посилюється динамічним економічним зростанням у всьому світі та зміною потреб населення. Особливо гостро, зважаючи на виклики воєнного часу та масштабність військових дій, сьогодні постає питання забезпечення енергетичної безпеки України. Усе це підкреслює критичну важливість енергетичної безпеки передусім як об'єкта адміністративно-правового забезпечення. Однак, попри численні законодавчі зміни, внесені в якості реагування на виклики воєнного часу, станом на сьогоднішній день адміністративно-правове забезпечення енергетичної безпеки України все ще потребує подальшого удосконалення. При цьому, ефективне адміністративно-правове забезпечення енергетичної безпеки нашої держави потребує комплексного підходу та оновленого підходу до енергетичної політики.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Суходоля О. Енергоефективність економіки в контексті національної безпеки: методологія дослідження та механізми реалізації: монографія. Київ, 2006. 400 с.
2. Олійник Б. Теоретико-правові засади адміністративно-правового регулювання первинного ринку електричної енергії України. *Юридичний вісник*. 2022. №4. С. 141-148. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2022.18>.
3. Демченко А.Ю. Деякі питання нормативно-правового забезпечення адміністративного захисту сфери паливно-енергетичного комплексу. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. №2. С. 202-207. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.36>.
4. Двейрін Д.І. Принципи правового регулювання електроенергетичної безпеки в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. №108. С. 33-42. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdp.v108.2025.4>.
5. Миколаєць Д.А. Концепція оптимізації адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 / ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2021. 467 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/dis/mikolaec/disertaciya-mikolaec.pdf>.
6. Михайлова Л.М., Семенишина І.В., Шпатакова О.Л. Зелена енергетика як чинник енергетичної незалежності України. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-10>.
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України: Закон України від 30.06.2023 року № 3220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text> (дата звернення: 24.03.2026).
8. Корольова А.А. Стан адміністративно-правового регулювання відновлювальної енергетики в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 352-355. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/60>.
9. Ломака О.Ю., Тімашов В.О. Адміністративно-процесуальні механізми у сфері відновлювальної енергетики в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*. 2025. Випуск 77. URL: [https://www.lex-line.com.ua/?go=full\\_article&id=4285](https://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=4285) (дата звернення: 24.03.2026).
10. Про ринок електричної енергії: Закон України № 2019-VIII від 13 квітня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19> (дата звернення: 24.03.2026).
11. Деякі питання Державної інспекції енергетичного нагляду України: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02. 2018 року № 77. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.03.2026).
12. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05. 2017 року № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19/ed20241115#Text> (дата звернення: 24.03.2026).
13. Цибка А.А. Напрями модернізації адміністративного законодавства у сфері забезпечення енергетичної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. №3(91). С. 243-249. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.3.36>.
14. Гуржій Т.О. Відновлювана енергетика як складова енергетичної безпеки України: адміністративно-правове регулювання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Випуск 91. Частина 3. С 41-47. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.3.6>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.03.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Суржок Б.Г., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0